

A testvéri feddés (18, 15-18)

15. «Ha vétkezik testvéred, menj el hozzá, intsd meg négy szemközt; ha hallgat rád, megnyerted testvéredet.

16. Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egy vagy két embert, hogy két vagy három tanú szava erősítsen meg minden vallomást.

17. Ha nem hallgat rájuk, mondd meg az egyháznak. Ha pedig az egyházra sem hallgat, tekintsd olyannak, mint a pogányt vagy a vámszedőt.

18. Bizony, mondom nektek: amit megkötök a földön, kötve lesz a mennyben is, amit pedig feloldotok a földön, oldva lesz a mennyben is».

A szöveg - legalábbis első részében (15-16. v.) - a jó pásztorról szóló példázat alkalmazásának látszik, de záradéka (17. v.) túllép ennek keretein. A kéziratos dokumentumok bizonytalanságot hagynak a 15. vers szövegezését illetően. A kódexek és a fordítások többségében ez áll: «ha vétkezik ellened testvéred». Eszerint személyes sértésről van szó, és az ezt követő testvéri kiengesztelődésről. Ám a jelentősebb kódexek (a Codex Sinaiticus és a Vaticanus) elhagyják

ezt («ellened») a magyarázatot, és így a nyilvános bűnös esetét tartják szem előtt. Ez a második olvasat jobban illik a Máté 18. szövegkörnyezetéhez, amely a közösségi életvitelre vonatkozóan ad oktatásokat, és nem a magánéletet szabályozza. A megtévedt embert mindenkinek segítenie kell (12-14. v.); a közösségnek (és minden tagjának) ugyanezt kell tennie a vétkezővel szemben. A párhuzamos szövegben Lukács (17,3) a bánatot tartó bűnösnek nyújtandó bocsánatról beszél. Máté ellenben arra a kötelességre figyelmeztet, hogy magánúton (15-16. v.) és közösségileg (17. v.) segíteni kell őt a helyes út megtalálásában. Vállalván azt a bátorságot, hogy feltárjuk a testvér tévedését, mindenekelőtt megközelítésén kell fáradoznunk, és nem elszigetelésén, mint ahogyan ezt az uralkodó (farizeusi) irányzat tette. Határozott, szinte halasztást nem tűrő parancsról van szó («menj»). Ez értésünkre adja, hogy az embernek milyen nehézségeket és belső ellenállást kell legyőznie e feladat vállalásához. Kényelmesebb dolog volna megmaradni a jó hír vivőjének, dicséretet közvetíteni és nem szemrehányást. A keresztény embernek azonban még saját erkölcsi hátrányára is testvére javát kell szem előtt tartania. Ha a közösség valamelyik tagjának megnyeréséről (kerdaïnein) van szó, minden utat és áldozatot vállalni kell. Az első 'intést' természetesen titokban, négy szemközt az érintett személlyel kell végrehajtani. Nyilvánvalóan csak kevesek által ismert bűnről vagy magatartásformáról van szó, ezért az eljárás is csak azokra korlátozódik, akik ennek tudatában vannak.[10] Ha az első kísérlet kudarcot vall, tanúkhöz kell folyamodni: ezt elsősorban nem a (kánoni) formák betartása miatt kell megtenni, hanem a vádlott felelősségtudatának felébresztése érdekében, illetve azért, hogy meggyőzzük őt tévedéséről és a hiba helyrehozásának szükségességéről.[11] Ennek az eljárásnak hátterében szemmel láthatóan az a (valójában nem túlzottan keresztény) gondolat húzódik meg, hogy a bűnös nem maradhat sokáig a közösségben:[12] vagy megtér, irányt, magatartásformát változtat, vagy megtorló intézkedések várnak rá. Úgy látszik, mintha az evangélista elfeledte volna a hálóról (13,47) és még inkább a konkolyról szóló példázatot, amelyben a szántóföld gazdája szembehelyezkedik a szolgák türelmetlenségével, és hagyja, hogy mindkét mag együtt növekedjen (13, 28-30). A bűnöst ebben az esetben a testvérek és az egyház gondoskodása ostromolja, amely nem szereti, ha kellemetlen, méltatlan vagy botrányt keltő személyek zavarják nyugalmát. Erre utal az eljárás utolsó mozzanata is. Ha minden kísérlet kudarcot vall, a 'vétkest' az egyháznál (té ekklészia)[13] kell feljelenteni. E kifejezés másodszor kerül elő Máténál (vö. 16,18), de ebben az esetben az egybegyűlt helyi közösséget jelenti, és nem valamiféle különleges bíróságot. Miközben az egyház meghozza döntését, a tanítványnak minden kapcsolatot meg kell szakítania a vétkessel: olyannak kell tartania őt, mint valamiféle «pogányt» vagy «vámszedőt». Másként fogalmazva: úgy kell rá tekinteni, mint aki többé már nem tagja Isten népének, amelyhez nem tartoztak hozzá a pogányok és amelytől a vámszedőket is távol tartották. Azt is mondhatjuk, hogy 'kerülendő kiközösítettnek' kell tartani. Az egyház döntését nem említi a szöveg, de a bánatot nem tartó bűnösrel szemben ajánlott viselkedés már önmagában véve is kifejezően beszél. Nem Jézusnak, a vámosok és a bűnösök barátjának magatartását tükrözi (9,11), hanem a farizeusi és a qumráni szeparatizmusra, illetve puritanizmusra emlékeztet. Nem áll túlzottan összhangban a rövidesen elhangzó (21-35. v.) példázattal sem, amely a mindenki felé irányuló megbocsátást hirdeti. Kétségtelen, hogy a bánatot nem tartó testvér zavarja a közösséget, de az elhatárolódással üdvösségét tesszük kockára. Máté szövege nem kánonjogi, hanem lelkipásztori tanítás: s ha ilyesfajta eljárásról beszél, ezt valószínűleg a bűnös bántortalanná tétele végett (gyógyító büntetés gyanánt) teszi, és nem azért, hogy elítélje vagy sorsára hagyja.[14]

A közösségnek adatott hatalom, amellyel kiűzheti soraiból tagjait, az evangélista emlékezetébe idézi Jézusnak egyik logionját, amely általánosságban vonatkozik az egyház hatalmára: «amit megkötök a földön, kötve lesz a mennyben is» (18. v.). A megkötés-feloldás metaforájában (vö. Mt 16,19) rejtőzködő hatalom természetén túlmenően az is problémát jelent, hogy ki az, aki ennek gyakorlására hivatást kapott. A meghirdetés párhuzamban áll a Mt 16,19 szövegével, vagyis az a hatalom, amely itt a tanítványoknak tulajdoníttatik, ugyanaz, mint amellyel másutt Pétert ruházták fel. A szöveg azt a benyomást kelti, mintha a 'péteri primátust' az apostoli hatalom szintjére akarná korlátozni. [15] A független exegéták általánosságban úgy vélik, hogy az egyház egészének és nem valamilyen különleges csoportjának adott hatalomról van szó.[16] Irodalmi szempontból a 18. vers saját forrással rendelkezik, jelenleg azonban valamiféle közösségi beszéd részét alkotja, azaz nem különleges személyeknek szól, hanem az egész egyháznak.[17]

A megkötni-feloldani ('asar-sharah) formula, amelyet időnként a bűnök megbocsátásával és megtartásával tartanak egyenértékűnek (vö. Jn 20,23), a rabbinikus iskolákból származik, és arra a hatalomra vonatkozik, amellyel az egyes mesterek vagy iskolák rendelkeztek a törvény értelmezését illetően, midőn megtiltottak (megkötöttek) vagy megengedtek (feloldottak) valamilyen tanítást, illetve gyakorlatot (vö. 23,4). Nem zárhatjuk ki azonban azt sem (jóllehet ez kevésbé dokumentálható), hogy a formula sajátosabb értelemben a közösségből való kizárást vagy az ebbe való visszafogadást jelenti. A jelenlegi szöveg ennek az értelmezésnek kedvez. Az egyháznak hatalma van arra, hogy a pogányhoz és a vámoshoz hasonló, bűnbánatot nem tartó vétkest (vö. Jn 9,22; 1 Kor 5,4) kiközösítse, illetve visszafogadja soraiba, ha az utóbbi bűnbánatot tart. A hiperbolikus jellegű «kötve lesz a mennyben is» kifejezés az egyház teológiai gondolkodásmódját tükrözi, amely minden hatalmat és tagjainak tekintélyen alapuló intézkedéseit Istenre vezeti vissza (vö. Róm 13,1; Jn 19,11). Elvileg Isten mindig az egyházzal van, mint ahogyan minden emberrel is, de senkit sem helyettesít, és egyiket sem menti fel saját felelőssége és döntései alól, mint ahogyan az ezekkel járó tévedésektől sem óvja meg az embert.

forrás:

Ortensio da Spinetoli
MÁTÉ
Az egyház evangéliuma

A fordítás alapjául szolgáló mű címe:
Ortensio da Spinetoli: Matteo (Assisi, 1983. IV. edizione, Cittadella Editrice)

Fordította: Turay Alfréd
<http://vmek.oszk.hu/00100/00181/html/>

A TESTVÉRI FEDDÉS

2010. szeptember 25. szombat, 14:43 -
